ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ

ਬਨਾਮ

ਮੇਲਵਿਨ ਸੋਹਲਾਂਗਪਿਆ

(2018 ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ (ਸੀਆਰਐਲ) ਨੰਬਰ 1218)

11 ਫਰਵਰੀ, 2020

[ਮੋਹਨ ਐਮ. ਸ਼ਾਂਤਨਾਗੌਦਰ ਅਤੇ ਆਰ. ਸੁਭਾਸ਼ ਰੈਡੀ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਃ ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ, ਪੈਰਾ 4 ਅਤੇ 5-ਜਵਾਬਦੇਹ, ਖਾਸੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ, ਪੀੜ੍ਹਤ-ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਖਾਸੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਸੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਉਪ ਧਾਰਾ .302 ਅਤੇ 201 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਕੇਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੱਜ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਖਾਸੀ ਹਿੱਲਜ਼ ਆਟੋਨੋਮਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕੌਂਸਲ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ-ਇਸ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ -ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰੇ 4 ਅਤੇ 5 ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਹੈ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (4) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੰਯੁਕਤ ਖਾਸੀ-ਜੈਂਤੀਆ ਪਹਾੜੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ (ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ) ਨਿਯਮ, 1953 ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ- ਆਰ.9 ਖਾਸੀ ਪਹਾੜੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਗਠਨ ਅਤੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ-ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 5 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 07.02.2017 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮੇਘਾਲਿਆ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ, ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧੀਕ ਜੱਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਜਾਂ ਖਾਸੀ ਪਹਾੜੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਮੌਤ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਜੁਰਮਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ-ਪੈਰਾ 5 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਖੇਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਂ ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ, ਕੇਸਾਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਮਿਤੀ 07.02.2017 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਰਾਜ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਬਾਇਲੀ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ-ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਖਾਸੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ-ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ' ਤੇ, ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ - ਟਰਾਂਸਫਰੀ ਕੋਰਟ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ - ਸੰਯੁਕਤ ਖਾਸੀ-ਜੈਂਤੀਆ ਪਹਾੜੀਆਂ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ (ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ) ਨਿਯਮ, 1953-r.9-ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973-ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860- ਉਪ ਧਾਰਾ 302,201.

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

ਆਯੋਜਿਤ1.1 ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਜੋ ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 1 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 1 ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ "ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰ" ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਅਤੇ ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਆਇ ਅੱਠਵੇਂ, ਦਸਵੇਂ ਅਤੇ ਗਿਆਰਵੇਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖਾਸੀ ਪਹਾੜੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਸਮੇਤ ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਚੈਪਟਰ XVIII ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਦਿਵਾਸੀ ਖੇਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। [ਪੈਰਾ 6][508- ਡੀ-ਈ; 509-ਬੀ-ਡੀ]

1.2 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਪੈਰਾ 4 ਅਤੇ 5 ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪੈਰਾ 4 (1) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਕੌਂਸਲ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ 6 ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 5 (1) ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਕੌਂਸਲ, ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਜਾਂ ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੈਰਾ 4 (4) ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (4) ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਯੁਕਤ ਖਾਸੀ-ਜੈਂਤੀਆ ਪਹਾੜੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ (ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ) ਨਿਯਮ, 1953 ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਨਿਯਮ 9 ਅਤੇ ਪੈਰਾ 5 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 07.02.2017 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮੇਘਾਲਿਆ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ, ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧੀਕ ਜੱਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਜਾਂ ਖਾਸੀ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਮੌਤ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ। [ਪੈਰਾ 7-10][509-ਈ-ਐਚ; 510-ਏ-ਸੀ]

2.1 ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ "ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ" ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 366, ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ., ਜਾਂ ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਵਿੱਚ ਸਮੀਕਰਨ "ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਆਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਮੀਕਰਨ 'ਮੁਕੱਦਮਾ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ 'ਕੇਸ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੈਰਾ 4 ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਰਾ 5 (1) ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 9.1,9].2][510-ਈ, ਜੀ]

2.2 ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਤੀ 07.02.2017 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਰਾਜ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ

ਇੱਕ ਕਬਾਇਲੀ ਪਾਰਟੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਕੇਸ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਦੇਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ 'ਕੇਸਾਂ' ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਰੀਡਿੰਗ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਰਾ 5 ਸਿਰਫ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਰਾ 5 (1) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਸਜ਼ਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਪੈਰਾ 5 ਨੂੰ ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ' ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਹਨ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, "ਕੇਸ" ਸ਼ਬਦ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਹੈ। 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰੇ 4 ਅਤੇ 5 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਜੋ ਸਾਰੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ" ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਧਿਰ (ਪੀੜ੍ਹਤ/ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ) ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਧਿਰ ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜ੍ਹਤ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਖਾਸੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮਿਤੀ 07.02.2017 ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰੇ 4 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ, ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਟਰਾਂਸਫਰੀ ਕੋਰਟ, i.e. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 9.3-9.6,10][511- ਬੀ-ਐੱਚ; 512-ਏ-ਸੀ]

ਲੋਂਗਸਨ ਖੋਂਗਨਗੇਨ ਬਨਾਮ ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ, (2012) 1ਗੁਹਾਟੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 812 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਅਪਰਾਧੀ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ 2018 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰ. 1218।

ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੇਲਵਿਨ ਸੋਹਲਾਂਗਪਿਆ

ਮੇਘਾਲਿਆ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 05.12.2017 ਤੋਂ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) ਨੰ. 4 2017.

ਰੰਜਨ ਮੁਖਰਜੀ, ਉਪੇਂਦਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਅਵਿਜੀਤ ਮਨੀ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਕੇਵੀ ਖਾਰਲਿੰਗਦੋਹ, ਟੀਕੇ ਨਾਇਕ, P.S. ਨੇਗੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ੍ਰੂਤੀ ਰਾਮ (ਕੋਚਰ) ਚੇਤਨ ਜੋਸ਼ੀ, ਐਡ. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਿਜ਼ ਮੈਥਿਊ, ਨਵਨੀਤ ਆਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨਾਲੀ ਜੈਨ, ਐਡ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਮੋਹਨ ਐਮ. ਸ਼ੰਤਨਗੌਦਰ, ਜੇ.

1. ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਖਾਸੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਨੋਂਗਸਟੋਇਨ, ਪੱਛਮੀ ਖਾਸੀ ਹਿੱਲਜ਼ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ (ਆਈਪੀਸੀ) ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 26.03.2017 ਨੂੰ ਨੋਂਡੇਨ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ, ਨੋਂਗਸਟੋਇਨ ('ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ') ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ, ਜੋ ਖਾਸੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਸਿਮ ਕਾਰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ, ਉਸ ਦੇ ਨੰਬਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਖਰੀ ਕਾਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। (ਦੋਸ਼ੀ). ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਸੀ। 31.08.2017 ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ 201 ਤਹਿਤ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 08.11.2017 ਨੂੰ, ਇਹ ਕੇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਨੋਂਗਸਟੋਇਨ, ਪੱਛਮੀ ਖਾਸੀ ਹਿੱਲਜ਼ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ' ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਕਤ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਖਾਸੀ ਹਿੱਲਜ਼ ਆਟੋਨੋਮਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਦੀ ਮੇਘਾਲਿਆ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 05.12.2017 ਦੇ ਵਿਵਾਦਤ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਤੁਰੰਤ ਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

2. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਪੱਛਮੀ ਖਾਸੀ ਪਹਾੜੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪੈਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ('ਸੰਵਿਧਾਨ') ਦੀ 6 ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ 20 ਜੋ ਅਸਾਮ, ਮੇਘਾਲਿਆ, ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰੇ 4 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ

4. ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ।—(1) ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਖੇਤਰ ਲਈ ਖੇਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਖੇਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਪਿੰਡ ਪਰਿਸ਼ਦਾਂ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 5 ਦੇ ਉਪ-ਪੈਰਾ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਿੰਡ ਪਰਿਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

...(4) ਕੋਈ ਖੇਤਰੀ ਕੌਂਸਲ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ, ਜੋ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ-

(ਏ) ਪਿੰਡ ਕੌਂਸਲਾਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਅਤੇ ਇਸ ਪੈਰਾ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ;

(ਬੀ) ਇਸ ਪੈਰਾ ਦੇ ਉਪ-ਪੈਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਕੌਂਸਲਾਂ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ;

(ਸੀ) ਖੇਤਰੀ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪੈਰਾ ਦੇ ਉਪ-ਪੈਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਗਠਿਤ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ;

(ਡੀ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੌਂਸਲਾਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ; (ਈ) ਇਸ ਪੈਰਾ ਦੇ ਉਪ-ਪੈਰਾ (1) ਅਤੇ (2) ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਹਾਇਕ ਮਾਮਲੇ

xxx

5. ਕੋਡ ਆਫ਼ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1908 ਅਤੇ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1898 ਅਧੀਨ ਖੇਤਰੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ, ਕੇਸਾਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੌਂਪਣਾ।— (1) ਰਾਜਪਾਲ, ਕਿਸੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਜਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ, ਜੋ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਮੌਤ, ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਆਵਾਜਾਈ ਜਾਂ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ ਨੂੰ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1908 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1898, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਉਕਤ ਪਰਿਸ਼ਦ, ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ, ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏਗਾ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ)

3. ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਜਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੋ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

4. ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰੇ 4 ਅਤੇ 5 ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਰਾਜਪਾਲ ਪੈਰਾ 5 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ 07.02.2017 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ,

ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੇਘਾਲਿਆ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ, ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂ ਫਿਲਹਾਲ ਖਾਸੀ ਪਹਾੜੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੌਤ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਹੈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲੋਂਗਸਨ ਖੋਂਗਨਗੇਨ ਬਨਾਮ ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ, (2012) 1 ਗੁਹਾਟੀ ਲਾਅ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 812 ਵਿੱਚ ਮੇਘਾਲਿਆ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

5. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਮੁੱਦਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰੇ 4 ਅਤੇ 5 ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

6. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰੀਏ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਜੋ ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973 (' ਸੀਆਰਪੀਸੀ ') ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 1 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈਃ

"ਧਾਰਾ 1. ਛੋਟਾ ਸਿਰਲੇਖ, ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ।
(1) ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973 ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
(2) ਇਹ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਆਇ ਅੱਠਵੇਂ, ਦਸਵੇਂ ਅਤੇ ਗਿਆਰਵੇਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ-

(ਏ) ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਰਾਜ ਨੂੰ,
(ਬੀ) ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ,
ਪਰ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਅਜਿਹੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਰਾਜ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪੂਰਕ, ਅਨੁਸੰਗਿਕ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੇਲਵਿਨ ਸੋਹਲਾਂਗਪਿਆ [ਮੋਹਨ ਐਮ. ਸ਼ੰਤਨਗੌਦਰ, ਜੇ]

ਵਿਆਖਿਆ. - ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ, "ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹ ਰਾਜਖੇਤਰ ਜੋ 21 ਜਨਵਰੀ, 1972 ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਾਮ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 20 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਦੀ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਦੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 1 ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ "ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰ" ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਅਤੇ ਛੇਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਅਧਿਆਇਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖਾਸੀ ਪਹਾੜੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਸਮੇਤ ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਇੱਥੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਦਸਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਗਿਆਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠਵੇਂ, ਦਸਵੇਂ ਅਤੇ ਗਿਆਰਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਅਧਿਆਇ XVIII ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਦਿਵਾਸੀ ਖੇਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

7. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪੈਰਾ 4 ਅਤੇ 5 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੈਰਾ 4 (1) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਕੌਂਸਲ, ਜੋ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 5 (1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਪਰਿਸ਼ਦ, ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਜਾਂ ਉਸ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ (' ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ') ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜਪਾਲ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੈਰਾ 4 (4) ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ।

8. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (4) ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਯੁਕਤ ਖਾਸੀ-ਜੈਂਤੀਆ ਪਹਾੜੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ (ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ) ਨਿਯਮ, 1953 ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਯਮ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਖਾਸੀ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲਈ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਗਠਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਨਿਯਮ 9 ਅਤੇ ਪੈਰਾ 5 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, 07.02.2017 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੇਘਾਲਿਆ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ, ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਧੀਕ ਜੱਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਜਾਂ ਖਾਸੀ ਪਹਾੜੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੌਤ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ।

9. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਅਦਾਲਤ, ਸ਼ਿਲੌਂਗ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਹੈ।

9.1 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ "ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ" ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 366, ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਜਾਂ ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਵਿੱਚ "ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਕੇਸ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ 'ਮੁਕੱਦਮਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ 'ਕੇਸ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

9.2 ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ 'ਕੇਸ' ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਰਾਜ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦਾ ਪੈਰਾ 4 ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜਦੋਂ ਪੈਰੇ 4 ਅਤੇ 5 ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੈਰਾ 4 ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਰਾ 5 (1) ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ "ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ" ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਰਾ 5 ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।(1).

9.3 ਪੈਰਾ 5 (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਕੌਂਸਲ, ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਜਾਂ ਉਸ ਲਈ ਗਵਰਨਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਂ ਸੀ.ਪੀ. ਸੀ. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ, ਕੇਸਾਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਤੀ 07.02.2017 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਰਾਜ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਬਾਇਲੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਕੇਸ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਦੇਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

9.4 'ਕੇਸਾਂ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਰੀਡਿੰਗ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਵੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਰਾ 5 ਸਿਰਫ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ, ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਪੈਰਾ 5 (1) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੈਰਾ 5 ਨੂੰ ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ' ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਹਨ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

9.5 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, "ਕੇਸ" ਸ਼ਬਦ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਹੈ। 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰੇ 4 ਅਤੇ 5 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਜੋ ਸਾਰੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ" ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਧਿਰ (ਪੀੜ੍ਹਤ/ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ) ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਧਿਰ ਦਾ ਸੀ।

9.6 ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜ੍ਹਤ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਖਾਸੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮਿਤੀ 07.02.2017 ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, 6ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੇ ਪੈਰੇ 4 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ, ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ।

10. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਨੂੰ ਮੇਘਾਲਿਆ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 05.12.2017 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਨੋਂਗਸਟੋਇਨ, ਪੱਛਮੀ ਖਾਸੀ ਹਿੱਲਜ਼ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਖਾਸੀ ਹਿੱਲਜ਼ ਆਟੋਨੋਮਸ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕੌਂਸਲ, ਸ਼ਿਲਾਂਗ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, 08.11.2017 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਨੋਂਗਸਟੋਇਨ, ਪੱਛਮੀ ਖਾਸੀ ਹਿੱਲਜ਼ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਟਰਾਂਸਫਰੀ ਕੋਰਟ, ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੌਂਸਲ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਘਟਨਾ ਮਾਰਚ, 2017 ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ, ਤੁਰੰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ ਐੱਸਐੱਲਪੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Advocate Shifa Kler